

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

מט

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

בְּדַבַּר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר: גַּחֲבֹקֶר
 אֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ הַמָּוֶה
 וְחִמְרֵיהֶם: יֵהֵם יִצְאוּ אֶתְהֶעִיר
 לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר לְאֲשֶׁר
 עַל-בִּירְתוֹ קוֹם רִדְף אַחֲרַי
 הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגַּתָם וְהַמְרַת
 אֱלֹהִים לְמֹה שְׁלַמְתָם רַעַה
 תַּחַת מִוִּבְהָ: הִי הִלּוּא זֶה אֲשֶׁר
 יִשְׁתָּה אֲדָנִי בּוֹ וְהוּא נַחֲשִׁינְחֵשׁ
 בּוֹ הִרְעַתָם אֲשֶׁר עֲשִׂיתָם:

וויא יוסף געשפראָכען האָט
 טע: (ג) זאָ באַלד דער מאָר-
 גען לייכטעטע: לויס מאַן דיא
 מאַננער ציהען, ויא, מיט
 איהרען עזעלן: (ד) אַלו ויא
 צור שטאַהט הינוי, אונד נאָך
 ניכט ווייט ענטפֿערנט וואַרען,
 שפראַך יוסף צו זיינעם הויט-
 פֿערוואַלֿטער, מאַכע דיק
 אויף! זעטצע דען מאַננערן
 נאָך! אונד ווען דוא זיא ער-
 רייכט האַזט, זאָ שפּריך צו
 איהנען, וואַרום האַכט איהר
 באַזען פֿיר גוטען פֿערגאַל-
 טען? (ה) איזט עו ניכט
 דאָ, וואַרויז מיינ הערר
 טרינקט? ער ווירד דיא
 וואַרהייט שאַהן הערויזברניג-
 ווישגם

גען: איהר האַכט שלעכט געהאַנדעלט, דאָס איהר זאָ געטהאַן האַכט! דויער

תרגום אונקלוס

כַּפְתָּנְטָא דְיוֹסֵף דִּי מַלְיָל: (ג) צַפְרָא נַהֲר וְגִבְרִיא אִיתְפֿטְרוּ אִינְוֹן נַחֲמִירְהוֹן:
 (ד) אִינְוֹן נַפְקִי ית קַרְתָּא לֹא אַרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר לְדִי טַמְנָא עַל בֵּיתִיה
 קוֹם רִדְף בְּתַר גִּבְרִיא וְתַדְבִּיקֵנּוּן וְתִימַר לְהוֹן לְקָא שְׁלַמְתֵּן בִּישְׁתָּא חֲלַף
 טַבְתָּא: (ה) חֲלָא רִין דְשִׁתִּי רַבּוּנִי בִּיה וְהָא בְּרַקָּא מְבַדַּק בִּיה אַכְאִישְׁתֵּן
 דִּי־עֲבַדְתֵּן:

באור

סטרטו, נס הודיע זאך תחלה לבניין שלא ינערטו, כי הוא לא חטא נגדו: (ג) חבקר אור,
 פעל עבר לגורת פֿעול כמו ראו כל כי אדו עיני-שמואל א' יד כ"ט, מה טכור אהליך יעקב
 (במדבר כ"ד ה'), ועניט כמו האיר, רק שאור הוא עומד, והאיר על הרוב יובא:
 (ד) יצאו את העיר, מן העיר, וכן כנאטי את העיר (שמות ט' כ"ט), וכן יבא השרש הזה עם
 הכנוי הנא בעק' את, ועניט מן, כמו בני יבאטי (ירמ' י' כ'), פי' יבאו ממני: הרחיקו, הקל
 משרש זה תמיד עומד, וההפעיל פעמים יובא כמו הרחיק ממנו את פשעינו (תהלים ק"ג י"ב),
 הרחק מעלי דרכך (משלי ה' ח'), ופעמים עומד כמו אל תרחיקו מן העיר (יהושע ח' ד'), הנה
 הרחיקו מבית מוכה (שופטים י"ח כ"ב), וכן כאן הוא פעל עומד: והשגתם, איט טווי, כדרך
 העתיד לבא במקום טווי, כי אין ההשגה בידו, ועוד שהיה האתנא ראוי להיות במלת והשגתם,
 כי יותר תתיחס ההשגה אל הרדיפה, מונה שתתיחס אל מאמר ואמרת אליהם וגו', אבל הכונה
 כמו שתרגם המתרגם האשכנזי, קום רדף אחרי האנשים, וכאשר תשיגם תאמר אליהם וגו':
 (ה) הלוא זה אשר ישחה אדני בו, לא הזכיר להם הגביע אבל דבר עמהם כאלו בידוע שהם
 לקחו הגביע ולכך אמר הלוא זה שלקחתם הוא אשר ישתה אדני בו גם הם עטו כאלו אינם יודעים
 מה מנקה, ואיך לגנב מבית אדניך כסף או זהב באמרו אשר ימנא אתו מעבדך כסף או זהב
 גטב ומת, וטעם אשר ישתה אדני בו עלילה

וַיִּשְׁגֹּם וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים יְהוָה
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ
 לְמַה יְדַבֵּר אֲדֹנָי בְּדְבָרֵי הָאֵלֶּה
 חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כְּדְבַר
 הַזֶּה: הֲיֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצְאֵנוּ
 בְּפִי אִמְתַּחֲתֵינוּ הַשִּׁיבֵנו אֵלֶיךָ
 מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִיד נִגְנֹב מִבֵּית
 אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אִו זָהָב: ט אֲשֶׁר
 יִמְצָא אֶתֹו מַעֲבָדֶיךָ וּמֵת וְגַם
 אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְאֲדֹנֶי לְעַבְדִּים:

(ו) דיוער ערדייכטע זיין: אונד שפראך צו איהנען דיוע ווארטע: (ז) זיא אנטווארטע טען, ווארום שפריכט דער הערר וואלכע ווארטע? פערן ויין עז פאן דיינען דינערן, זא וואו צו טהון: (ח) זאגאר דאז געלד, וועלכען וויר אבען אים פוטטערואקקע גע- פונדען, דאכען וויר דיר ווידער געבראכט אויז דעם לאנדע כנען: ויין וואללטען וויר טן אויז דיינען העררן הויזע שטעהלען ווילכער אדער גאלד? (ט) בייז וועלכעם פאן דיינען דינערן עטוואן געפונדען ווירר, דער וואלל שטערבען: אונד אויך

וויר וואללען בייא מיינען דעררן לייכאייגע זיין: ער

תרגום אונקלוס

רש"י

(ו) ואדביקטן וטליל עטהון ית
 פתקטיא האליון: (ז) ואפרו ליה לטא
 יטלל רבוני כפתקטיא האליון חס
 לעבדה מלמעבר כפתקטיא הדיון:
 (ח) הא כספא די אישכחנא בפום

דיסטליהר פלעש: (ז) חלילה לעבדיך *
 חילין הוא לנו לטון גכאז * ותרגומו חס לעבדיך
 חס מלת הקב"ה היא עליט מעשות זאת והרבה
 יש בגמרא חס ושלום: (ח) הן כסף אשר
 מצאנו זה חסד מעשרה ק"ו האשור' בתורה
 וטלן

טועננא אתיבנא לה מארעא דכנעו ואיכדיון נגנוב טבית רבונא טעיו דקסא
 אדמיון דדחב: (ט) די ישתבח עמיה מעבדך יתקטיל וואף אנחנו טעו
 לרבוני לעבדיון:

באור

להגדיל עליהם האשם כי הונבו טום הוולך אשר ישתה טו בזה האלכות ולא יועיל כי ירבה חסד
 ותשלטין * (הרמב"ן): והוא נחש ינחש בו, יחקור עליו כעגמו על ידי קסם וכחש, או יאלל
 למוכתשים בעבורו כי לא ירבה שיהי' טום של כיד אחר': (ז) חלילה לעבדיך, חילין הוא לנו *
 גכאז, ותרגום (אנקלוס ויכ"ע) חס לעבדך חס מלת הקב"ה היא עליט מעשות זאת והרבה יש
 בגמ' חס ושלום * (רש"י), ואנקלוס ויכ"ע שט תרגומום סה מתרגומום חלילה לך (לעיל י"ח כ"ה)
 ותרגומו סה לפי הכונה, וסס ת' י' גאופן אחר לפי הכונה וגם סלק החסרון ויהאם כו"ט שס, חלל
 יב"ע תרגם שס סהוראת העלה, וכן המתרגם האשכנזי תרגם שס סהוראת המלה, וססלמי
 הכונה: (ט) אשר ימצא אהו מעבדיך וסח, שערור, האים מעבדיך אשר ימצא אהו כנעני
 ומת: וסח, ע"י אחרים, ועמיט כונו והמות, ור"ל יחרג: ונס אנחנו נהיה לאדני, עיין סה
 סכתבתי כפ' חיי שרה (סס כ"ג ו'), כססוק שמועט אדני, על כנף היסוד הסל' לרבי' בגולה וסח:

וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כְּדַבְּרֵיכֶם בְּנֵי־
הוּא אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֹתוֹ יִהְיֶה־לִּי
עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּים׃
יֵא וַיִּמְחְרוּ וַיִּזְרְדוּ אִישׁ אֶת־
אֲמֹתֵיהֶם אֶרֶץ וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ
אֲמֹתֵיהֶם׃ יב וַיִּהְפֹּשׂ בְּגָדוֹ
הַחַל וּבִקְטָן כִּלְיָהּ וַיִּמָּצֵא הַגְּבִיעַ
בְּאֲמֹתֵיהֶם בְּנִימֹן׃ יג וַיִּקְרְעוּ
שְׂמֹלֹתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל־הַמִּזְבֵּי

(י) ער אנטווארטעטע, עז קאן פרייליך זיך אויך יעצט זא פערהאלטען, וויא איהר שפרעכט: אינדעסען, בייא וועם עז געפונדען ווירד, דער זאלל מיין לייבאייגנער ויין, איהר אבער זאללט שולדלאז בלייבען: (יא) זיא איילטען, ליסען יעדער ווינען פוטטער זאק צור ערדע: אונד טהאטען יעדער ווינען פוטטערזאק אויף: (יב) ער זוכטע, ביים גראסטען פינג ער זאן, אונד ביים קליינטען הערטע ער אויף: דא ווארד דער בעכער אין בנימון פוטטערזאק געפונדען: (יג) זיא צערריסען איהרע קליידער: לודען יעדער ווידער אויף ווינען עועל, אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

(י) וַאֲמַר אֲפִיקֵעוּ כְּפִתְגֵימִיכוֹן בֶּן־הוּא
דִּי יִשְׁתַּכַּח עִמָּיהּ יְהִי־לִי עֶבְדָּא וְאַתּוֹן
תְּהוֹן זַקָּאִין׃ (יא) וְאַזְחִיאֵו וְאַחִיתוּ
גְבֵר ית טוֹעֵנִיָּה לְאַרְעָא וּפְתַחוּ גְבֵר
טוֹעֵנִיָּה׃ (יב) וּבְקִלְשׁ כְּרָבָא יִשְׂרִי
וּכְזַעֲרִיא שְׂצִי וְאַשְׁתַּכַּח כְּלִיָּדָא
בְּטוֹעֵנָא דְּבְנִימֹן׃ (יג) וּבְקִעוּ לְבוּשֵׁיהוֹן וְרָמוּ גְבֵר עַל־הַמִּזְבֵּי וַתִּבְנוּ

וכלן מנויין בב"ר: (י) גם עתה * אף זויין הדין אמת כדברייכם בן הוא שכולכם חייבים בדבר עשרה שנמאלת גביה ניד אחד מהם כולם נתפסו * אבל אחי אעשה לכם לפנים מאורת הדין אשר ימצא אתי יהיה לי עבד: (יב) בגדול החל * שלא ירנישן שהיה יודע היכן הוא: (יג) ויעמס איש על חשרו

ב א ו ר

(י) גם עתה כדברייכם בן הוא, הדין והמשפט שכולכם חייבים בדבר שהרי כלכם שותפים, שנימאלת גביה ניד א' מהם כלם נתפסו, וכן מהרג סותרים ללקות זה על זה, אבל אחי אעשה לכם לפנים מאורת הדין אשר ימצא אתי הוא לבדו יהי לי עבד, ואתם תהיו נקיים ימוכש מכל וכל, בן פי' רש' והרשע'ס, ויהי' פי' בן הוא בן היה ראוי להיות, ויתכן לפרש בן הוא כפשוטו ויסון ג' גם עתה, כמו שכתב מהר"י חב"ב בל"ח ו' והעבד השיב גם עתה כדברייכם בן הוא וט', ופירושו אבל שאיט מוכש למעלה מואר קטבו עמוס כמו שחשבו המפרשים, אבל לפי שהם נדקו כפסם מהגנבה ועשו ק"ו ויהן כהף וט' לכן השיב העבד, כמו שבאותו הפעם הראשונה נדקתם נמועטיכם גם עתה בפעם האחת כדברייכם בן הוא, ר"ל שכללותכם נקיים מכלי אשמה בדבר הזה, אבל אולי שאיט אחד חטא בזה מעטו ואתם לא ידעתם מוט דבר, ולכן האיש אשר ימצא אתי הגביע יהי לי עבד, כי אחרי שהוא גבגביע נכונה וכו', ואתם שדברייכם בן הוא, שלא ידעתם מזה דבר, תהיו נקיים כי בלי ספק הכללות מכם נקיים אתם בעיני עכ"ל: (יב) בגדול החל, שלא ירנישו שהי' יודע היכן הוא: (יג) ויעמס, ענין הטעיב' והמאז: (יד) עוד מו

וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָרָה: מַפְטִיר יָד וַיִּבְא
 יְהוּדָה וְאָחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא
 עוֹדְנֵנו שֵׁם וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי אֶרְצָה:
 טו וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מִהֶהֱמַעֲשֶׂה
 הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יִדְעֶתֶם
 כִּי־נַחֵשׁ יִנְחֵשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי:
 טז וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מִדֶּה־נֹאמֶר
 לְאֹדְנֵי מִהֶהֱנַדְבֵּר וּמִהֶהֱנַצְטִיֵּק
 הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת־עֵינָי עַבְדֶּיךָ

אונד קעהרטען צור שטארט
 צוריק: (יד) יהודה אונד זיינע
 ברידער קאמען אין יוסף'ס
 הויז, ער אבער וואר נאך דא
 זעלכזט: ווא פיעלען פאר
 איהם צור ערדע: (טו) אונד
 יוסף שפראך צו איהנען, וואו
 פיר איינע טהאט האבט איהר
 געטהאן? וויסט איהר דען
 נישט, דאס איין מאן וויא
 איך דיא ווארהייט הערויז
 ברינגען קאן?: (טז) יהודה
 שפראך, וואו זאללען וויר צו
 מיינעם העררן שפרעכען?
 וואו זאללען וויר רעדען? וואו
 זאללען וויר אונ רעכטפער?

הנגו טיגען? גאטט האטט דיא מיסיטהאט ריינער דינער היימגעפונדען, ען

תרגום אונקלוס

רשי

ותבו לקרתא: (יז) ועאל יהודה
 ואחוזיה לבית יוסף והוא ערפן
 תקן ונפלו קרטויה על ארצא:
 (טו) ואמר להון יוסף טה עוקרא
 הדיו די עכרתון הלא ידעתון ארי
 בקרא טברקסוקרא די קותי: (טז) ואמר
 יהודה טהדיטור לרבני טהדיטור
 וטהינפי טוקרם יי אשפתית חוקא
 בעברך

חמורו * בעלי זרוע היו ולא הזכירו לסייע זה
 את זה לטעון: וישבו העירה * מערופולין
 היתה והוא אמר העירה העיר כל שהוא אלה
 שלא היתה חצובה בעיניהם אלא כעיר ביטנית
 של עשרה בני אדם לענין המלחמה:
 (יד) עודנו שם * שהיה ממתין להם:
 (טו) הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו' * הלא
 ידעתם כי איש חסוב כמוני יודע לנחש ולדעת
 נודעת ומובטח וכינה כי אתם נגבתם הנביע:
 (טז) האלהים מצא * ידעיים אנו שלא סרחת
 אכל מלת

באור

שם, שהי' ממתין להם, (טו) מה המעשה הזה, שהיה בו ראע עם סכלות שהיה לבס לחסוב
 שלא יעלה זה בילכ' * (ר"ע סטורט): הלא ידעתם בי נחש ינחש איש אשר בסני, כי דק
 השרים לקסוס קסם כמו אונ'טו כי עמוד מלך בכל אל אם הדרך בראש שנו הדרכים לקסס קסס
 (יחזקאל כ"א כ"ו), והנגני יודע מיי נגנפ מעוני (הראש"ס): (יז) ומה נצטרק, כלומר מה נכל
 לטעון שנהי' נדיקים: נצטרק, שראו נדק, והע"ת במקו' תי"ו ההתפעל, כמו ונטיחו (יחזק
 ס' ד'), ועורת וניר איוונים (משלי י"ג י"ז), הנטיחו (יחזק ט' י"ב), מעורת נדה לדרך (לעיל
 ח"ב כ"ה), וכל מלה שפ"ח בעל שלה מואתחת אפ"ס תבוא תי"ו ההתפעל אחר כ"ח הפעל, רק
 שחס היא ש"ן או סוף לא תשתנה לטי"ת, ואם היא כד"י תשתנה לטי"ת, בעבור שהטי"ת והנר"י
 קרובים בניבטא לפי קריאת אנשי ח"י והתורחיים בכלל, אך אנשי מערב לא ידעו לקרוא כן:
 האלהים מצא, ידעיים אנו שלא סרחת אכל מלת. המקום בהיתה להביא לנו זאת, מלא בכל
 סוב

אֲדֹנָי וְאֶל־יֵחָר אֶפְדָּה בְּעַבְדְּךָ כִּי
כַּמּוֹד בְּפַדְעָה: יט אֲדֹנָי שֶׁאֵל
אֶת־עַבְדֶּיךָ לֵאמֹר הִישַׁלְכֵם
אֵב אוֹרֵחָה: כ וְנֹאמֵר אֶל־אֲדֹנָי
יִשְׁלַנּוּ אֵב וְקוֹוִילָד וְקָנִים קָמָן

מיינען דערערן, אונד דיין
צאָרן ענטכרענגע ניכט איכר
דיינען קנעכט: דען דוא אונד
פרעה וינד איינאָנדער גלייך:
(יט) מיין הערר פֿראַנטע ויינע
קנעכטע: האַכט איהר נאָך
איינען פֿאַטער, אָדער איינען
ברודער?: (כ) דאָ זאָנטען
וויר צו מיינעם העררן, וויר
האַכען נאָך איינען אַלְטען

ואחיו

פֿאַטער, אונד איינען קליינען אים אַלטער ערצייגטען קנאַכען: דעשען

תרגום אונקלוס

רש"י

קָדָם רַבּוּזֵי וְלֹא־יִתְקַף רִגְלוֹךָ בְּעַבְדְּךָ
אֲדֹנָי כְּפַדְעָה כִּן אַתָּה: (יט) רַבּוּזֵי שְׂאִילִים
יֵת עַבְדְּךָ לְמִיָּקֵר הָאֵית לְכוּן אַבְא
אוֹ אָחָא: (כ) וְאִטְרַנָּא לְרַבּוּזֵי אֵית לְנָא
אַבָּא סְבִיאָבֵר סִיבְתֵינוּ וְעִירָה וְאַחֵינוּ

אתה למוד שדכר אליו קשות: כי כשוך
כפרעה * תשוב אתה נעיתי כמולך זהו פשוט *
ומדרשו סופך ללקות עליו כנרעת כמו שלקה
פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת
שעכבה * דבר אחר מה פרעה נחר ואינו
מקיים מצוות ואינו עושה חף אתה כן * וכיו
היו צימת עין שאמרת לאום עינך עליו * דבר
אחר כי כשוך כפרעה אם תקניטני אהרוב
אוחך ואת אדונך: (יט) אדוני שלל את
היה לך לשאול כל אלה בתך היינו מנקשים או

מנא
חזונו

באור

מה להשיב נעבו' שכלכד פתאוו': (יח) כי כשוך כפרעה, בא גשתי כפי' הדמיון להשוות הדבר
מכל נד, לומר אתה יושל כפרעה וכפרעה כשוך, כמו כעמי כשוך (מלכים ב' ג' ו'), והוא דרך
קטרה, והכוונה כי יורא אתי לדבר לפניך כמו לפני פרעה, וכן פי' רש"י למי פשוט אל ויקרא,
וכן פי' הרשב"י והרשב"ם: (יט) אדני שאל את עבדיו, המצינו בספור כל הדברים הללו כמו
שכתב הרשב"י ו' ל' על דרך המשט שאינם רק תחטמי' להעיר רשעו כי חשב יהודה כי האלים היו
ידון כאשר אמר לו וכאשר נהג עוהם חמלה כירח חמל' לחס' אותם על הנער שעשה להם זה
ענין הספור אמר לו אנחט באונם הגדט בחטיו זה מפני שאלת אדני ולא הדיוט גם כן להוד' זו
לפניך בחטותך הרחשונ' רק אמרטי כי לא יוכל הנער לעזוב את אביו אבל בחפזיט נביא אותו מ' גי'
זלעפות רעב כי אמרת לא תספון לראו' פני ולא רנה אביט לשמוע עד היותי טילטו בסכסלה לש"י
לנער וועט אבל וזו הודה נכחד וכדלמנה ועתה כראותי כי אין הנער ימות ננפש מרה ולכן תפול
כא תחנתי לפניך לרחם עליט ועל הוקן וקח אחתי תחת הנער לעבד עולם כי עיב אג' מוילט וק'
תהיה נדקה חיה טעם כל הפרשה ויתכן שזכיה וארדיו עבדך את ציבת עבדך אביט כמו לנער
והורדת את ציבת עבדך אביט וכן וטעמת עונך (שמות ה' י"ו): ועם כל דברי הפסוק והתחטטנים
הללו יש נסתר דבריו גם דברי טובחה, ודעו לו שפטי הגרלה מתחלה בא עליהם בעלילה, כמו
שארז"ל בכ"ר כמה נדיטת ירדו לקח חובל, כלום שאלת אותם כמו שאלת אותנו, שאל נתך את
מבקשי', אי אחוטנו אתה מבקש, וכן אמרו וכיו' היו צימת עין שאמרת לאום עינך עלי, השוב'
כי היה זה נרעו בדבריו, כי כן עוסד המדברים נגד עולבי חק, וזהו נבלל הרעו הווא ציבתן
גם מועה הגביע תחטלה ונחתו להענילם, כי לתה יבקש לראות על הרחם: (כ) אב וקן,
הורטו להודיעו זאת כי יתכן להיות כמוד נאטים כי ראובן הגדול שכתבים לא ה' יתר חקן כ"ה

טעם

וַיִּתְחַו מֹרֵת וַיִּזְתַּר הוּא לְבָדוֹ
 לְאָמוֹ וְאָבִיו אֶהְבּוּ: כא וְתֹאמְרוּ
 אֶל־עַבְדֵיךָ הַיְהוּדָהּ אֱלֹהֵי
 וְאִשִּׁימָה עֵינַי עָלָיו: כב וְנֹאמְרוּ
 אֶל־אָדָנִי לֹא־יִזְכַּל הַנַּעַר לַעֲזֹב
 אֶת־אָבִיו וְעֹזֵב אֶת־אָבִיו וּמֹת:
 כג וְתֹאמְרוּ אֶל־עַבְדֵיךָ יְהוָה לֹא
 יִרְדֵּ אֱהִיכֶם הַקָּטָן אֲתֶכֶם לֹא
 הִסְפִּיף לִרְאוֹת פָּנָי: כד וַיְהִי כִּי
 עָלִינוּ אֶל־עַבְדֶּךָ אָבִי וַנְּגַדְלוּ

דעסען לייבליכער ברודער
 איזט געשטארבען, ער בליב
 זיינער מוטטער אלליין
 איבריג, אונד זיין פֿאטער
 ליכט איהן: (כא) דוא
 שפראכט צו דייען קנעכט
 טען, כרינגט איהן צו מיר
 דערצאב: דאס איך זיין
 זויגע אויף איהן ווירפע:
 (כב) וויר אנטווארטען
 מיינעם העררן, דער קנאכע
 קאן זיינען פֿאטער ניכט פֿער.
 לאסען: ווען ער זיינען
 פֿאטער פֿערליסע, ווירדער
 שטערבען: (כג) אלליין דוא
 שפראכט צו דייען קנעכט
 טען, ווען אייער קליינטער
 ברודער ניכט מיט אייך

את

הערצאב קאמט: זא ואללט איהר מיין אנגעויכט ניכט מעהר זעהען: (כד) אלז
 וויר טון הינויף קאמען צו דייעם דינער, מיינעם פֿאטער: זא ערזעהלמען וויר איהם

דיא

תרגום אונקלוס

רש"י

בית ואשהאר הוא בלחודוהי לאמיה
 ואבנהי רחיסליה: (כא) ואמרת
 לעבדך אחתהי קותי ואשני עיני
 עלוהי: (כב) ואמרתא לרבועי לא
 יכול עוליטא למשפק יתאבנהי ואם
 ישבוק יתאבנהי ימות: (כג) ואמרת לעבדך אסלא יחות אחוכון ועירא
 עטכו לא תוספון למתחי אפי: (כד) ותהי פרסקליקנא לנת עבדך אבא
 ותויגא ליה

אחותי אתה מבקש אפי"כ וכאמר אל אחי
 לא כחדנו ממך דבר: (כ) ואסיו מת" מפני
 היראה היה מוכיח דבר שקר אפיו אמר אס
 אומר לי שהוא קיים יאמר הניאווה אנלי:
 לבדו לאשו" מאותה האס אין לו עוד אס:
 (כב) ועוז את אביו ומת" אס יעוז את אביו
 דואנים

ישבוק יתאבנהי ימות: (כג) ואמרת לעבדך אסלא יחות אחוכון ועירא
 עטכו לא תוספון למתחי אפי: (כד) ותהי פרסקליקנא לנת עבדך אבא
 ותויגא ליה

באור

פנים" (כ"כ הראצ"ע): לבדו לאמו, מאות' האס אין לו עוד אס: (כא) ואשימה עיני עליו,
 לשון אמת עין איט טפל על הראיה בלבד, כי אס על הכוונה להטיב או להרע, כמו ואמתי עיני
 עליה' לטובה (ירמי' כ"ד'), ואמתי עיני עליהם לרעה ולא לטובה (עמוס ט' ד'), והכוונה פה
 כמו"ס הרמב"ן ו"ל כי נדר להם ווסף לחטול עליו ולשמרו, ואס לא נזכר בפירוש, כאשר יקצר אס
 בכל הדברים החלה אשר ספר יהודה בפניו, ולא הזכיר וואמר שזעון ועלילת מרגלים אתם דרך
 עושר או אימת מלכות, וכן תרג' פה יב"ע ואשני עיני לטבתא עני, וכן נתרג' בל"א [הראצ"ע
 כאן סותר את דברי עמוס (בתהלים לג' י"ח) ע"ש]: (כב) ועוז את אביו ומת, אביו ימות'
 (השנ"ס כ"י), ולשון הרמב"ן ועוז את אביו ומת, פירש ר' אברהם ומת אביו ואס כן היה אויער
 לא

דיא וואָרטע מיינען העררן :
 (כה) אונזער פֿאַטער שפראַך:
 געהט ווידער הין! קויפט אונז
 עטוואָן שפּייע אײן: (כו) אַל-
 לײן וויר אַנטוואָרטעטן, וויר
 קאַנגען ניכט הינאַבריינען:
 גר ווען אונזער קליינטע
 ברודער מיט אונז איזט,
 קאַנגען וויר ריינען, דען וויר
 דירפֿען דען מאַנגען אַנטליץ
 ניכט זעהען, ווען אונזער
 יינגזטער ברודער ניכט מיט
 אונז איזט: (כז) דײן דינער
 מײן פֿאַטער שפראַך צו אונז:
 איהר וויסט, דאַס מיינע
 פֿרוי'ס מיר צוויי'ג זאָרגע
 געכאַררען: (כח) אײנער
 גינג פֿאַן מיר דײנוועג, אײך
 דאַכטע מיר, ער מוס וואָהל
 צערריסען וואָרדען זײן: דאַ

את דברי אדני: כה ויאמר אבינו
 שבו שברו לנו מעט אכל:
 כו ויאמר לא נוכל לרדת אם
 יש אחינו הקטן אתנו וירדנו
 כי לא נוכל לראות פני האיש
 ואחיו הקטן איננו אתנו:
 כז ויאמר עבדך אבי אלינו אתם
 ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי:
 כח ויצא האחד במהתי ואמר אך
 טרף טרף ולא ראיתיו עד-
 הנה: כט ולקחתם גם את-זה
 טעם

איך איהם ביזהער ניכט ווידער געזעהען: (כט) ווען איהר נון אײך דײנען פֿאַך

רש"י

תרגום אונקלוס

דואגים אט שנת ימות בדרך שהרי אמו בדרך
 תוכו זכור לטוב ועיר עיבורא:
 (כו) ויאמר לא נוכל למינת אסדאית אהוגא ועירא עטנא ונחות ארי
 לא ינוכל לטחוי אפי נקרא נאהוגא ועירא ליתחוי עטנא: (כז) ויאמר עבדך
 אקא לנא אתון ידעתון ארי תרין ילדות לי אמת: (כח) ויפק חד טלקתי
 ויאמרית ברם טקטל קטיל ולא תויתיה עדדקען: (כט) ותדברון אפי תרין

באור

לא יוכל אבינו לעזוב את בנו ועזב את בנו וזאת או לא טיבל שיעזוב הנער את אביו כי לא יתלה
 החמלה על אביו כי הם יחזיקוהו כילד לא ידע בין טוב לרע אבל פירוש לא יוכל הנער
 לעזוב את אביו מפני נערותו והיותו ילד וכן נקרא אביו אשר אהבו ואם יעזבו יבא בדרך
 ימות הנער עכ"ל, וכן פי' רש"י שש על בנימין, וכן מרג' יב"פ: (כו) ילדה לי אשתי, העיקר
 אשר נעבור' ה' עיקר עבודתי, ולכן גם כניה אהבתי יותר מטוב, ואחיו מת ולא נשאר לי חתם'
 רק זה לבדו אשר אהבתי: (כח) אך טרף טרף, נודחי כבר נטרף, והעד שלא ראיתיו עד
 הנה: טרף טרף, בא המקור מהקל לכפי העבר נסתר מבנין שלא נזכר שם טועני מהכבוד: עד
 הנה, עד עתה: (כט) ולקחתם גם את זה וע', ואם תקחו גם את זה ועם פני ויארע
 עיקר אטו אסון כאחיו (נעבור) שהיא נער ודך ולא נסה ללכת בדרך או שיתפעל משני האויר)
 תרדודות שיתבי ברעה לשאל, והווי' משנחות השאמרים עתה שפי הסנה סה כדרכן נכל
 המקרה

מֵעַם פְּנֵי וּקְרָהוּ אֶסּוֹן וְהוֹרְדָתֶם
 אֶת־שִׁיבְתֵי בִרְעָה שְׂאֵלָה :
 ל וְעַתָּה כִּבְאֵי אֶל־עֲבָדְךָ אֲבִי
 וְהַנְּעַר יֵאֵינְנוּ יֵהֲרֵנוּ וְנִפְּשׁוּ
 קְשׁוּרָה בְּנִפְּשׁוֹ : שני לא וְהָיָה
 כִּרְאוֹתוֹ כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמֵת
 וְהוֹרִידוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־שִׁיבְתֵי
 עֲבָדְךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה : לב כי
 עֲבָדְךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר מֵעַם אֲבִי
 לֵאמֹר אִם־לֹא אֲבִיאֲנוּ אֶרְיֶיךָ
 וחמאתי

פֶּאָן מֵיִנְעַם אָנְגְעוֹזִכְט וועג-
 נעממט, אונד איהם בעגענע-
 טע איין אונגליק : זאָ ברינגט
 איהר מיין גרויען הויפט מיט
 קוממער אין דיא גרופט :
 (ל) ווען איך נון צו דיִנעם
 דינער מיינעם פֶּאָטער צוריק
 קאָממע, אונד דער קנאָבע
 איזט ניכט בייא אונז : (ראָ)
 דעסען זעעלע מיט דער
 זייניגען פֶּערקניפֿט איזט :
 (לא) ווען ער נון זעהע, דאָס
 דער קנאָבע ניכט בייא אונז
 איזט, זאָ ווירדע ער שטער-
 בען : אונד דיִנע דינער
 האָטטען דאָ גרוואע הויפט
 דיִנען דינערן אונזערן
 פֶּאָטערן מיט יאָממער אין
 דיא גרופט געבראָכט : (לב) רען דיין דינער האָט דען קנאָבען פֶּערברגט פֶּאָן מיינעם
 פֶּאָטער, אונד שפראַך : ווען איך איהן ניכט ווירדע ברינגע, זאָ

תרגום אונקלוס

רש"י

מן קדמי ויערענייה טותא ותחתון
 יתשיבתי בכישתא לשאול : (ג) וכען
 כמיתי לנת עבדך אבא ועולימא
 ליתוחי עמנא ונפשיה חביבאליה
 בנפשיה : (לא) ויהי כד יחוי ארי לית
 עולימא וימות ויחתון עבדך ית שיבת עבדך אבונא ברוונא לשאול :
 (לב) ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למיטר אם לא איתנייה לה

מתה : (כט) וקרהו אסון * שהשטן מקטרג
 בשע' הסכב' : והורדת' את שיבתי וגו' * עכשו
 כשהו' אנלי אני מתנח' בו על אמו ועל אחיו
 ואס ימו' זה דמו' עלי ששלשתן מתו ביום א' :
 (לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת *
 אביו מנרתו : (לב) כי עבדך ערב את
 הנער
 עולימא וימות ויחתון עבדך ית שיבת עבדך אבונא ברוונא לשאול :
 (לב) ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למיטר אם לא איתנייה לה
 ואהי

באור

המקרא : (ל) ונפשו קשורה בנפשו, מרוב אהבתו כאלו נקשרה נפשו בנפשו ונתחברה בה,
 וזאנקלוס וכו' ע' תרגומו ונפשו' חביבא ליה כנפשיה, תרגמו לפי הכוונה ולא המלו' : והנה ג' מלות
 אלו הם כמו מאמר מוסגר, וחכי הפסוק הראשון מחובר אל הפסוק שלאחריו, באופן זה, ועתה
 כבאי וגו' והנער איכט אלתו (ונפשו קשורה בנפשו) והיה כראותו וגו' והורידו עבדך וגו', ולפי
 שהאריך בדברים, לכן חזר ואמר והיה כראותו כי אין הנער, כדרך הכתוב בכמה מקומות, ולכן
 נא בנפשו כס' פ' שהיא מפסיק יותר מכל הטעמים שלפניו, וכן הסגירו המתרגם האשכנזי :
 (לא) ומת, זה שב על אביו כמ' ש' רש"י והרשב"ם כי המאמר הקודם המחובר אליו שב על אביו,
 לכן גם הנמשך כמותו, משא"כ למעלה שהטשא שב על בנימין גם הנשוא כמותו, וכן מתורגם
 כל א' : (לב) כי עבדך ערב את הנער, לכך אני מדבר יותר מכל אחי, ומתרגמה להיות עבד
 מחתני, כן כי' רש"י והרשב"ם, ובס' הישר סופר שאטו יוסף על כך יודע ידבר יותר מכל אחיו,
 והפתיח

וא ויילל איך מיך יעדער צייט
 און מיינען פאטער פֿערזינדנט
 האכען: (לג) אלוף לאם דאך
 דינען קנעכט אנשטאט דען
 קנאכען, איין לייבאייגנער
 בייא מיינעם העררן ויין:
 דער קנאכע אכער מאג
 הינוף ציהען מיט ויינען כריג
 דערן: (לד) וויא קאנגט איך
 רדניפציהען צו מיינעם
 פאטער, ווען דער קנאכע
 ניכט בייא מיר איזט? איך
 ווירדע דען קומטער ניכט אן
 זערהען קאנגען, דער מין
 פאטער טרעפען ווירדע:

מה (א) גון קאנטע יוסף ניכט מעהר אן זיך האלטען, פֿאָר אללען, דיא אום אהן
 שטאנרען,

והטאתי לאבי כר-הימים:
 לג ועתה ישבנא עבדך תחת
 הנער עבד לאדני והנער יעל
 עם אחיו: לד כי-איד אעלה
 אל-אבי והנער איננו אתי פן
 אראה ברע אשר ימצא את-
 אבי: מה ח ולא יכל יוסף
 להתאפק לכל הנצבים עליו

ויקרא
 מה (א) גון קאנטע יוסף ניכט מעהר אן זיך האלטען, פֿאָר אללען, דיא אום אהן
 שטאנרען,

רש"י

תרגום אונקלוס

הנער: וואס תאמר למה אזי נכנס לתגר
 יותר מאז אחי הם כולם מנסין ואזי
 כתקשרתי בקשר חוק להיות מטרה בשני
 עולמות: (לג) ישכ כח עבדך ונ' לכל
 דבר אזי משלה משט לגבורה ולמלכותה
 ולשמה:
 מה (א) להתאפק לכל הנצבים: לא
 היה יכול לסבול שיהיו מצרים
 נצבים עליו וזומעין אחריו מתניינים בהודעו
 להם

נאחי קטא לאבא כל יוסיא: (לג) ובען
 יתיב בען עבדך חלף עוליטא עבדא
 לרבוי ועוליטא יסק עם אחוהי:
 (לד) ארי איכרין אסק לות-אבא
 ועוליטא ליתוהי עמי חלקא אחיו
 בכישקא די תשבת ית-אבא:
 מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק
 לכל דקטיון עלוהי וקרא

באור

אפיקו

והכתוב הגר בספור ולא הודיע אלת יוסף: (לג) ועתה ישב נא עבדך, (אנלך) תחת הנער
 (להיות) עבד לאדני, וזה שער הכתוב: (לד) כי איך אעלה אל אבי, אמר כן להודיעם
 יבחר להיות עבד שלם מעלתו אל אביו בלתי הנער שלא יוכל לרמות ברעתו כי יבכה קוד
 ויתאון עליו כל הימים (הרמב"ן):
 מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, לא יכול לסבול שיהו
 המצריים נצבים עליו וזומעין אחריו מתניינים בהודעו להם, לשון רש"י, וזו
 אברהם אמר להתאפק, לסבול, לכל הנצבים עליו, טעמו עד שינאזו כל הנצבים עליו
 והיבדך לקרוח להוכיחם, אבל חנקתם תרגם לאיתחסתא, להתחוק, וכן להתאפק וזעלה
 בעלה (שחזל ח' י"ג י"ב), וכן כל לשון התאפקות בכל מקום חזק, והנכון בעיני שהיו
 מבית פרעה וכן היוצריים אש"י רבים יחט פניו למחול לגביהן כי נכבדו רחמייהם על תחנתו
 יהודה ולא יכל יוסף להתחוק לבלם ויקרח לעבדיו הוכיחו כל איש נכדו מעלי כי חגבר עשהם
 וינאזו מעליו ובגתתם מעליו נתן את קילו נכדו וישמע מצרים ואנשי בית פרעה הינאזם
 מעליו